

ویژگیها و پیامدهای روانشناختی تهدیدات سلاحهای کشتار جمعی

سید حسین سلیمی Ph.D.

آدرس گردآورنده: دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، دانشکده پزشکی، گروه روانشناسی، تهران-ایران

خلاصه

تولید سلاحهای جنگی در قالب سلاحهای شیمیایی، بیولوژیکی، رادیولوژیکی و هسته‌ای (CBRN) مهمترین سلاحهای کشتار جمعی (WMD) تلقی می‌شوند. نرخ مرگهای ناشی از تهدیدهای CBRN در سالهای اخیر بطور قابل توجهی افزایش یافته است. حوادث تروریستی همانند بلایای طبیعی غیر قابل پیش‌بینی بوده و کمتر در قالب تهدیدهای آشکار اتفاق می‌افتند. این حوادث تمام اقشار جامعه را در بر می‌گیرد و به دلایل مختلف از جمله پایداری عوامل CBRN در محیط، نشانه‌ها و هشدارهای گمراه‌کننده می‌توانند آسیب‌های جسمانی، اقتصادی و بویژه روانی-اجتماعی حادی را برای جامعه و دولت به وجود آورند. واکنشهای روانشناختی همچون نشانه‌های حوادث تروماتیک، برانگیختگی هیجانی بالا، اختلال در خواب و اشکال در تمرکز در قربانیان این حوادث بوضوح قابل مشاهده می‌باشد. ماهیت سلاحهای CBRN به دلیل ویژگیهایی همچون ناشناخته بودن تهدید، ابهام، فقدان کنترل، احساس ناامیدی و بی‌یاوری تنش بیشتری را در افراد و گروهها ایجاد می‌کنند. افزون بر آن افراد جامعه پس از حادثه تروریستی ممکن است پدیده احساس "فقدان جامعه" را تجربه نمایند. بطور کلی پس از حادثه و حمله CBRN، جامعه از طریق "نظام واکنش فوریتی" فعال شده و درصدد رفع آسیبهای پس از حادثه بر می‌آید. هدف اصلی در تهدیدهای CBRN دستیابی به اهداف سیاسی بوده و دولت و یا گروه اقدام‌کننده تلاش می‌کند تا از طریق کشتار وسیع مردم، ایجاد رعب و وحشت، تخریب نهادهای حمایتی و اقتصادی جامعه، و دستیابی به موضعی برتر به این هدف دست یابد.

مقدمه

شده که حتی با یاری کشورها و ملتهای مختلف دنیا قابل التیام نمی‌باشد. افزون بر آن، پیامدهای ناگوار روانشناختی، جسمانی، اقتصادی و اجتماعی برای سالهای طولانی در جامعه و کشور حادثه دیده آسیبهای زیادی را به دنبال دارد. از زمان جنگ جهانی اول سلاحهای شیمیایی و بیولوژیکی به عنوان یکی از تهدیدهای مهم مطرح شده‌اند. این سلاح‌ها به علت دسترسی آسان و تهیه ارزان و انهدام گسترده مورد توجه کشورهای جهان قرار گرفته‌اند [۱، ۲]. پیشرفت علم موجب شده تا انسان، گروهها و بویژه دولت‌ها به علت توانمندی در تولید سلاح‌های جنگی، بیولوژیکی، شیمیایی، هسته‌ای و رادیولوژیکی به عنوان مهمترین عامل در ظهور

فاجعه و بلایای طبیعی همچون زلزله، سیل و آتش‌فشان به دلیل ماهیت خاص خود، برای انسان و جامعه به عنوان حوادث بحران‌زا تلقی می‌شوند. شدت و عمق فاجعه در برخی از این حوادث به گونه‌ای است که حادثه می‌تواند کشور و یا حتی منطقه بزرگی را دچار بحران سازد. زلزله رودبار و منجیل در ایران در سالهای گذشته، زلزله استانبول در ترکیه در سال ۱۹۹۸، زلزله اخیر در استان گجرات هند (۲۰۰۱)، زلزله سال ۱۹۹۴ نورتریج در لس آنجلس آمریکا نمونه‌های معدودی از این گونه حوادث می‌باشند که علاوه بر تلفات بی‌شمار انسانی، خسارتهای عمده‌ای را موجب